

Spis treści

Przedmowa – Bogusław Krasucki.....	9
------------------------------------	---

Wstęp – Rościszław Żerelik	11
----------------------------------	----

Część I. Ziemia średzka w pradziejach i wczesnym średniowieczu

– Artur Błazejewski, Grzegorz Borowski.....	13
Środowisko geograficzne	13
Pierwsi ludzie w rejonie Środy Śląskiej	14
Leśni ludzie środkowej epoki kamienia	15
Początki uprawy roli i chowu zwierząt w regionie średzkim	17
W kręgu cywilizacji metalu	20
W okresie dominacji Celtów i Rzymian	24
Słowiańskie początki i piastowskie władanie.....	27

Część II. Środa Śląska w średniowieczu – Mateusz Goliński

Sieć osadnicza w XIII–XV wieku na terenie obecnej gminy Środa Śląska.....	33
Żreby osadnictwa ≡ Boom osadniczy ≡ Uzupełnienia w późnośredniowiecznej sieci osadniczej ≡ Początki Środy ≡ Na szlaku handlowym ≡ Środa – Nowy Targ ≡ Prawo flamandzkie ≡ Prawo średzkie ≡ Kościół parafialny ≡ Szpital i kościół Najświętszej Marii Panny ≡ Czarna legenda	
Zagadki układu przestrzennego miasta lokacyjnego	54
Łan flamandzki ≡ Dwa etapy rozwoju ≡ Ulica targowa ≡ Długość działek ≡ Agro-miasto ≡ Najstarsze osiedla ≡ Zasięg osiedla ≡ Późny plan przestrzenny	
Rozwój miasta	59
Institucje miejskie ≡ Zamek ≡ Mury miejskie ≡ Blok zabudowy śródrzynekowej ≡ Franciszkanie ≡ Żydzi ≡ Skarby średzkie ≡ Najstarsza zabudowa mieszczańska	

<i>Funkcjonowanie miasta</i>	73
Materialne przejawy pobożności ≈ XIV-wieczna koniunktura ≈ Cechy ≈	
Konflikty ekonomiczne ≈ Kryzys XV-wieczny ≈ Migracje ≈ Przesłanki	
odbudowy	

<i>Archeologia późnego średniowiecza – Grzegorz Borowski</i>	86
--	----

Część III. Wiek złoty – wiek spiżowy. Środa Śląska w czasach habsburskich (1526–1742) – Przemysław Wiszewski..... 91

<i>Wielka polityka, mała Środa</i>	91
Niespokojny wiek XVI... ≈ Wojna trzydziestoletnia ≈ Cesarska polityka	
(1648–1742) ≈ Środa leżąca na Śląsku...	
<i>Miasteczka Środy życie wewnętrzne</i>	102
Ustrój, czyli między burgrabią, radą a... średzianami ≈ O nowy kształt władz	
– wiek XVII ≈ Uwagi demograficzne	
<i>Między katolickim biskupem a protestanckim konsystorzem</i>	112
Reforma Kościoła miejskiego ≈ Protestancka Środa ≈ Rekatalizacja miasta	
<i>Piwo, płótno, skóry, zboże...</i>	130
Mieszczańskie zajęcia ≈ Polityka gospodarcza ≈ Geografia gospodarcza ≈ Ku	
nowym czasom	
<i>Średzianie wobec kultury i cywilizacji</i>	144
Nieśpieszne przemiany cywilizacyjne ≈ Piękno miasta, uczoność mieszczan ≈	
Miejski obyczaj	

Część IV. Pod władaniem Berlina (1742–1914) – Jacek Dębicki163

<i>Środa Śląska w latach 1742–1813</i>	163
W nowej rzeczywistości ≈ Francuska okupacja ≈ Zabudowa miasta ≈	
Zaludnienie Środy Śląskiej ≈ Garnizon średzki ≈ Rozwój gospodarczy Środy	
Śląskiej ≈ Poczta i komunikacja ≈ Sprawy wyznaniowe ≈ Rozwój szkolnictwa	
≈ Środa w opiniach podróżników ≈ Wybitni średzianie	
<i>Miasto w latach 1813–1850</i>	179
Napoleon w Środzie Śląskiej ≈ Francuskie rabunki ≈ Powojenne zmiany	
≈ Wiosna Ludów ≈ Zagadnienia demograficzne i narodowościowe ≈	
Zajęcia mieszkańców ≈ Komunikacja kolejowa ≈ Stosunki wyznaniowe	
Budownictwo kościelne ≈ Rozwój szkolnictwa ≈ Prasa średzka ≈ Monografia	
Środy Śląskiej Johanna Heynego ≈ Środa w opiniach podróżnych	
<i>W przededniu zjednoczenia Niemiec (1850–1871)</i>	191
Demograficzny obraz Środy Śląskiej ≈ Rozwój urbanistyczny i sytuacja	
gospodarcza miasta ≈ Szkolnictwo i opieka społeczna ≈ Stowarzyszenia	
publiczne ≈ Powódź w 1854 roku	
<i>W zjednoczonych Niemczech. Środa Śląska w latach 1871–1914</i>	196
Preferencje polityczne mieszkańców Środy ≈ Zaludnienie Środy Śląskiej	
w przededniu I wojny światowej ≈ Gospodarka miejska ≈ Rozwój	
urbanistyczny miasta ≈ Starania o kolej żelazną ≈ Średzkie kościoły ≈	
Działalność stowarzyszeń miejskich ≈ Czytelnictwo i monografia miasta Paula	
Kindlera ≈ Znani średzianie	

Część V. Od pierwszej do drugiej wojny światowej (1914–1945)

– Tomasz Głowiński	209
<i>W latach Wielkiej Wojny 1914–1918.....</i>	<i>209</i>
<i>Wielka mobilizacja Niedostatki czasu wojny</i>	
<i>W „niekochanej republice” 1918–1933.....</i>	<i>212</i>
<i>Krajobraz polityczny po wojnie Rozwój terytorialny i ludnościowy miasta</i>	
<i>W nowej sytuacji gospodarczej Wino, piwo, tytoń... Banki w mieście</i>	
<i>Od Średzkiej Kolejki Lokalnej do planów miejskiego portu rzeczno-ego</i>	
<i>Kultura i edukacja Stowarzyszenia i organizacje społeczne Protestantyzm, katolicyzm, judaizm</i>	
<i>W brunatnej rzeczywistości 1933–1939</i>	<i>237</i>
<i>Po Machtübernahme Nowy „kalendarz” życia w mieście Średzkie „Parteiagi”</i>	
<i>Tradycja a nazistowska rzeczywistość „Zwyczajny” antysemityzm</i>	
<i>NSDAP i organizacje afiliowane w mieście i powiecie Wizja rozwoju Środy Śląskiej</i>	
<i>Na uboczu II wojny światowej 1939–1945</i>	<i>252</i>
<i>Po wybuchu wojny Robotnicy cudzoziemscy i jeńcy wojenni Od antysemityzmu do „ostatecznego rozwiązania”</i>	
<i>Evakuacja i zdobycie miasta Neumarkt w 1945 roku</i>	<i>256</i>
<i>Nadciągają Rosjanie Średzka tragedia jeńców z Dyhrenfurth Spóźniona ewakuacja</i>	
<i>Obroncy i atakujący – stosunek sił Walki o powiat i miasto</i>	

Część VI. Środa Śląska w latach 1945–2006 – Jakub Tyszkiewicz

<i>Neumarkt staje się Środą Śląską (1945–1950).....</i>	<i>263</i>
<i>Armia Czerwona w niemieckim mieście Komuniści zdobywają władzę</i>	
<i>Burmistrz i Miejska Rada Narodowa (władze miejskie) Pożegnanie z „Heimatem”. Wsiedlenie Niemców</i>	
<i>Nowi mieszkańcy. Polacy w Środzie Śląskiej Niebezpieczne miasto</i>	
<i>Problemy z handlem i aprowizacją Przywracanie infrastruktury miejskiej</i>	
<i>Odbudowa przemysłu i rolnictwa Trudne początki polskiej oświaty</i>	
<i>Życie kulturalne i sportowe Opieka zdrowotna Życie religijne</i>	
<i>Stalinizm w Środzie Śląskiej (1950–1956).....</i>	<i>286</i>
<i>Stalinizacja życia politycznego Sytuacja demograficzna Pod nadzorem UB</i>	
<i>Między targowiskiem a państwowym sklepem Regres w gospodarce komunalnej</i>	
<i>Plan sześciolletni i kolektywizacja (Przemysł i rolnictwo) W stalinowskiej szkole</i>	
<i>Pod presją ideologii. Życie kulturalne i sportowe Opieka zdrowotna</i>	
<i>Walka z Kościołem</i>	
<i>Od „małej stabilizacji” do „drugiej Polski” (1956–1973)</i>	<i>299</i>
<i>Partia rządzi Młode miasto Problemy z bezpieczeństwem</i>	
<i>Aprowizacja, handel i usługi Problemy z infrastrukturą miejską W gromadzie i fabryce</i>	
<i>Szkolnictwo w obliczu reform Pod znakiem „Dni Środy Śląskiej”. Kultura i życie sportowe</i>	
<i>Służba zdrowia Przy dźwięku dzwonów. Życie religijne</i>	
<i>Miasto i gmina. Środa Śląska w latach 1973–1990</i>	<i>319</i>
<i>Życie polityczne do i od „Solidarności” Nadal młodzi. Ludność</i>	
<i>Nowe problemy. Bezpieczeństwo Ku kryzysowi. Apropozycja i handel</i>	
<i>Nierozwiązane problemy gospodarki komunalnej Rolnictwo i przemysł</i>	

*W systemie szkół zbiorczych Życie kulturalne i sportowe Służba zdrowia
wobec narastających trudności Życie religijne*

W nowej rzeczywistości. Środa Śląska po 1989 roku 340

Przypisy 355

Wykaz skrótów 383

Spis tabel i wykresów 387

Spis ilustracji 389

Bibliografia 397

Indeks geograficzny 415

Indeks osobowy 423